

Een verkwikkend debat in sociëteit Mens Sana

Rijk Willemse

Van onze verslaggever in herensociëteit Mens Sana – We zien deze avond een bont gezelschap erudiete heren in een kring bijeen. Sigarenrook stijgt op in deze salon met roodfluwelen gordijnen en hardhouten lambrisering. In de fauteuils hangen de gesprekspartners ontspannen onderuit.

Michael S. die het gesprek gaat leiden, drement peinzend door de salon. Dan blijft hij plotseling staan en legt hij zijn wijsvinger op zijn lippen: “Welkom, geleerde heren, op deze gedenkwaardige avond. Ik ga jullie niet aan elkaar voorstellen; jullie kennen elkaar. Ik wil beginnen met een uitdagende stelling: ‘Niet iedereen zet zijn verstand in om de wetenschap te begrijpen’. Wie?”

Karel van W. richt zich op en zwaait met een tijdschrift: “Dank, je wel, Michael”, steunt hij. “Ik denk dat veel mensen niet eens de kans krijgen om hun verstand te gebruiken. En als ze erin slagen, dan rapporteren de gevestigde media er niet over, of op een vertekende manier. Ik pleit voor een verbinding tussen de mensen met verstand en de gevestigde media. Voor de waarheid en de werkelijkheid die je terugziet in ons blad...”

Michael onderbreekt: “...dus, Karel, jij vindt dat het gezonde verstand betere PR verdient. Maar kunnen we ons verstand wel gebruiken om de wetenschap beter te begrijpen? Richard?”

Richard F. aarzelt even: “Tot op zekere hoogte, Michael, tot op zekere hoogte. Als het over de *quote-unquote* gewone wetenschap gaat, dan komen we met ons verstand een heel eind. Maar zodra we komen op een terrein met heel andere wetten, bij extreem hoge snelheden of bij een extreem kleine schaal, dan staan we met lege handen. Onze vriend Niels zei niet voor niets: ‘Don’t ask!’ Niemand begrijpt de kwantumfysica, omdat we ons er niets bij kunnen voorstellen. Daar schiet ons verstand tekort.”

Op de achtergrond horen we Karel zwaar ademend in zijn tijdschrift bladeren. Michael legt zijn wijsvinger op zijn lippen: “Dank je wel Richard, dat nemen we aan. Laten we ons daarom beperken tot de normale snelheden en de normale schaal. Daniel, wat vind jij?”

Daniel K. kijkt op van zijn boek en krabt zich achter zijn oor: “Ik denk dat we ons verstand niet al te veel *credits* moeten geven, Michael. Er kan zoveel mislopen als je dat gezonde verstand niet controleert door te tellen, te rekenen en door allerlei vooroordelen te tackelen. Dat zijn de valkuilen. En, vergeet de rationalisaties niet. Een stomme beslissing die toch werkt, wordt achteraf maar al te vaak omgedoopt tot een geniaal besluit.”

Hans R. reageert onmiddellijk: “Precies, Daniel, helemaal mee eens. Het verstand, de rede, is iets wat veel te hoog wordt aangeslagen. Dat heb ik altijd uitgedragen, in Berlijn, Turkije en Amerika. Het is niet de bron van de kennis over de wereld. Het verstand kan ons hooguit helpen de experimentele gegevens uit het verleden te ordenen, zodat we kunnen

uitrekenen wat er mogelijk in de toekomst gaat gebeuren bij een volgend experiment. Een kwestie van kansberekening, dus.”

Karel van W. springt op uit zijn fauteuil en zwaait met zijn tijdschrift: “Ja, en met die kansberekening is nu juist het nodige mis. Want een analyse met gezond verstand over wat er gebeurt bij een pandemie, waarbij het uiteindelijk gaat om macht en geld, die krijgt niet de ruimte in de wetenschap en de gevestigde media. Ik pleit ervoor...”

Michael onderbreekt Karel: “Alfred, hoe kijk jij naar dat verstand en de wetenschap?”

Karel gaat grommend zitten en Alfred A. neemt een trekje van zijn sigaret, tikt de as af en buigt naar voren: “Kijk, Michael, ik heb het allemaal opgeschreven toen ik 24 jaar was en veel daarvan klopt nu helemaal niet meer. Toch blijft mijn stelling overeind dat je alleen uitspraken kunt doen die verifieerbaar zijn. Alle andere uitspraken zijn zinloos. En hoe je dat moet doen? Heel eenvoudig door telkens heel precies aan te geven wat er voor nodig is om een stellingname te bevestigen. Dat is de rol van het verstand: kijken of, en hoe uitspraken in de wetenschap getest kunnen worden.”

Marcus du S. knikt voortdurend instemmend en steekt zijn vinger op: “Je moet daarbij bedenken, Michael, dat ons verstand ons in twee richtingen op weg helpt. Vanuit wat we niet weten naar wat we weten, en vanuit wat we niet weten dat we het weten naar wat we weten.”

Michael maakt afsluitende gebaren: “Heel goed, Marcus, een nadenkertje voor vanavond, over weten en niet-weten. Mag ik iedereen bedanken voor zijn inspirerende bijdrage? Hopelijk tot de volgende keer. Dan hebben we het over de metafysica.”